

27.03. 2014

MANGFOLD OG FORDYPNING

utkast til

Rammeplan for kulturskolen

FORORD

Norske kulturskoler – et unikt skoleslag

De kommunale kulturskolene har en viktig rolle i det norske opplæringsystemet og i det lokale kulturlivet. De har siden starten som musikkskoler på 1960-tallet hatt en sterk vekst og har 124 542 elevplasser (GSI 2013) fordelt på alle landets kommuner. Kulturskolene gir et mangfoldig opplæringstilbud og har gjennomgående høyt kvalifiserte lærere. Tallrike offentlige utredninger og meldinger vitner om stort engasjement for skoleslaget. Siden 1997 har kulturskolene vært hjemlet i Opplæringsloven.

Den norske kulturskolemodellen har vakt stor interesse også utenfor landets grenser, - i det europeiske kulturskolesamarbeidet og i våre nordiske naboland. Et klart uttrykk for dette er Nordisk råds kultur- og utdanningsutvalg uttalelse fra 2009: «*Udvalget ser meget gerne, at Kulturskoleordningen i Norge på sigt spredtes og bliver til nationale satsninger i hele Norden*».

Utfordringer

Kulturutredningen 2014 peker på utfordringen som ligger i å løse kulturskolenes sammensatte samfunnsoppdrag innenfor de gitte økonomiske ressurser. En sentral ambisjon i oppbyggingen av kulturskolene har vært kulturskoleplass til alle. For å kunne gi flest mulig elever et tilbud, har undervisningsressursene blitt strukket langt. Dette har i det lange løp satt kvaliteten i det generelle undervisningstilbudet under press og gitt begrensede muligheter til å kunne følge opp enkeltelever.

Fjerningen av makspris for elevbetaling i 2004 har også gjort det vanskeligere enn før å rekruttere barn som ikke har ressurssterke foreldre i ryggen. Samtidig er det klart at kulturskolene i dag trenger å utvikle et større mangfold i tilbudet for å sikre bredere rekruttering fra barn og unge med fremmedkulturell bakgrunn.

Rammeplanen

Kulturskolens tilbud skal kjennetegnes av høy kvalitet både faglig og pedagogisk, og det krever kvalitative standarder i tillegg til de kvantitative. Det er en forventning om at kulturskolene i framtida kan tilby større fleksibilitet i organisering av tilbudene og tydeligere beskrivelser av mål, innhold og arbeidsmåter i fagene.

Denne planen møter disse utfordringene. Den legger til grunn at det må etableres tydelige krav til faglige og pedagogiske normer i undervisningstilbudene og at det må utarbeides lokale læreplaner som bygger på rammeplanen. Det vil også være nødvendig å etablere et helhetlig system for å sikre kvaliteten i undervisningstilbudet ved den enkelte kulturskole over tid.

Det er viktig å videreføre arbeidet for at flest mulig barn og unge som ønsker det skal få et fordypningstilbud innenfor kulturskolen. For å sikre tilstrekkelige ressurser til et godt faglig og pedagogisk tilbud med tett oppfølging av enkeltelever, vil det være nødvendig å dele undervisningstilbudet inn i programmer med ulik innretning og profil. Mange elever ønsker også å utdanne seg videre innen kunstfag, og disse må sikres mulighet for et kontinuerlig opplæringsløp. Langsiktighet i planlegging og utvikling av kulturskolen må være et bærende prinsipp.

Å kunne etablere et attraktivt grunnprogram med tilbud til alle som ønsker det og samtidig kunne sikre ressurser til å styrke kvaliteten i kjerneprogram og fordypingsprogram, er en krevende oppgave.

Rammeplanen, ”Mangfold og fordypning”, ønsker å løfte fram betydningen av høy kvalitet i kulturskolens undervisningstilbud, uansett program.

Rammeplanutvalget er oppnevnt av Norsk kulturskoleråds styre etter vedtak på Norsk kulturskoleråds landsmøte på Hamar i oktober 2013. Utvalget legger med dette fram forslag til de to første kapitler i den nye rammeplanen for kulturskolen.

Trondheim - Oslo, 10. mars 2014

Eirik Birkeland, leder

Morten Christiansen

Kristin Geiring

Eivind Nåvik

Inger Anne Westby

Wenche Waagen

Robert Øfsti

Knut Øverland, sekretær

Innholdsfortegnelse

Innledning	5
KAPITTEL 1 – KULTURSKOLENS SAMFUNNSOPPDRAG.....	6
1.1. Kulturskolens formelle oppdrag.....	6
1.2. Kulturskolens formål.....	6
1.3. Kulturskolens mål	6
1.4. Kulturskolens plass i den lokale kulturelle grunnmuren	7
1.5. Kulturskolens fag	8
1.6. Kulturskolens organisering av opplæringen.....	8
1.7. Kulturskolens undervisningsprogram.....	10
KAPITTEL 2	11
PRINSIPPER OG RETNINGSLINJER FOR KULTURSKOLEVIRKSOMHET	11
2.1. Prinsipper for opplæringen.....	11
2.1.1. Kommunens ansvar som skoleeier	11
2.1.2. Rammeplan og lokale læreplaner	11
2.1.3. Skoleleders ansvar.....	11
2.1.4. Samarbeid om elevenes læring.....	12
2.1.5. Kompetansekrav for tilsetting i kulturskolen	13
2.2 Retningslinjer for opplæringen.....	13
2.2.1. Kulturskolens verdigrunnlag	13
2.2.2. Kunnskap og læring i kulturskolen	14
2.2.3. Vurdering for læring i kulturskolen.....	15
2.2.4. Kvalitet i kulturskolen.....	15
2.2.5. Lærerrollen og profesjonen	15
2.2.6. Forskning og utviklingsarbeid.....	16

Innledning

Denne rammeplanen bygger på Norsk kulturskoleråds Strategi 2020 og på rammeplanen fra 2003, *På vei til mangfold*. Den legger bl.a. til grunn Kunnskapsløftet fra 2006, Kulturløftene fra 2005 og 2009, Kulturskolen - utviklingen av de kommunale kulturskolene som gode lokale ressursentre (2010), Kulturutredningen 2014 og Stortingsmelding 20 (2012-2013) - *På rett vei*.

Rammeplanen bygger på barn og unges rett til kunst og kultur slik det er nedfelt i FNs barnekonvensjon. Barn og unge møter i dag store forventninger om individuell utfoldelse og til å skulle lykkes. Dette gjør at tilgjengelighet til kulturelle fellesskap er viktig for å utvikle trygghet, livskompetanse og forståelse av hva det vil si å være menneske, både som individ og som samfunnsmedlem. Gjennom fellesskapsopplevelser og i møter med kunst, kan vi utvikle vår evne til å ta andre perspektiv enn våre egne, styrke evnen til å tenke kritisk og selvstendig, oppdage menneskelige fellesnevner på tvers av tid og rom og styrke vårt mot til aktiv deltagelse på ulike samfunnsarenaer.

Planen beskriver i kapittel 1 kulturskolens rolle i opplæringen og som lokalt ressurscenter. I kapittel 2 legger den føringer for rammer, prinsipper og pedagogiske retningslinjer. Kapittel 3 beskriver det faglige og pedagogiske innholdet for det enkelte undervisningsfag.

Kulturskolen er forankret i Opplæringsloven § 13-6 og skal gi et tilbud av høy faglig og pedagogisk kvalitet, som er en fordypning utover det obligatoriske skoleverket. Kulturskolen gir også tilbud i kunst- og kulturfag som ikke finnes i grunnopplæringen. Kulturskoletilbudet retter seg i hovedsak mot barn og unge i alderen 0-19-år. Som lokalt ressurscenter skal kulturskolen medvirke til å styrke kompetanse og kulturell utfoldelse i lokalsamfunnet gjennom forpliktende samarbeid med skole- og kultursektor.

Gjennom et tredelt programtilbud skal kulturskolen ivareta læring, opplevelse og formidling på alle nivå og legge grunnlag for bred rekruttering og planmessig opplæring. Programmene skal også være relevante for elever som ønsker å kvalifisere seg for videregående og høyere utdanning innen kunstfag.

Rammeplanen er et grunnlagsdokument for utviklingen av nasjonale standarder og lokale læreplaner i skoleslaget. Den forutsetter også at det etableres nasjonale og lokale system for å utvikle og sikre kvaliteten i undervisningstilbudene.

KAPITTEL 1 – KULTURSKOLENS SAMFUNNSOPPDRAG

1.1. Kulturskolens formelle oppdrag

Barnekonvensjonen

Norge ratifiserte FNs Barnekonvensjon den 08.01.1991. Barns rettigheter til kunst og kultur er nedfelt i barnekonvensjons § 31:

1. Partene anerkjenner barnets rett til hvile og fritid og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder og til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet.
2. Partene skal respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons og fritidsaktiviteter.

I 2003 ble barnekonvensjonen med tilleggsprotokoller tatt direkte inn i norsk lov gjennom menneskerettslovene § 2-4.

Opplæringsloven

I 1997 ble kulturskolen lovfestet med paragraf § 13-6 i opplæringsloven:

Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskuletilbod til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles.

1.2. Kulturskolens formål

Kulturskolen skal bidra til barn og unges danning, fremme respekt for andres kulturelle tilhørighet, bevisstgjøre egen identitet, bli kritisk reflekterende og utvikle egen livskompetanse.

Kulturskolen skal gi opplæring av høy faglig og pedagogisk kvalitet til alle barn og unge som ønsker det. Formålet med opplæringen er å lære, oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstneriske uttrykk. Kulturskolen er den sentrale grunnutdanningen i den sammenhengende utdanningslinjen som kan kvalifisere elever til opptak i høyere kunstfaglig utdanning for elever med særlig interesse og motivasjon. Alle elever i kulturskolen skal få undervisning som er tilpasset deres interesse og forutsetninger.

Kulturskolen skal også være et lokalt ressurscenter, et omdreiningspunkt for skole- og kulturlivet i den enkelte kommune. Nasjonalt er den en del av en landsomfattende kulturell infrastruktur som bidrar til å løfte fram kunst og kultur som bærende elementer i samfunnsutviklingen.

1.3. Kulturskolens mål

Kulturskolen skal:

- gi alle elever mulighet til å utvikle kunnskaper og ferdigheter i kunstfag
- gi alle elever mulighet til å dyktiggjøre seg i kunstneriske uttrykksformer
- gi alle elever mulighet til å finne og formidle sine egne kunst- og kulturuttrykk
- styrke elevenes estetiske, sosiale og kulturelle kompetanse
- styrke evnen til kritisk refleksjon og selvstendige valg
- gi fordypningsmuligheter som kan danne grunnlag for videregående og høyere utdanning innen kunst- og kulturfag

Målene gjelder all kulturskolevirksomhet. Egne fagplaner skal angi hva eleven forventes å oppnå i de enkelte fag og program. De ulike fagene skal ivareta målene for kulturskolen på fagenes premisser. Varierte arbeidsformer, fleksibel organisering av tilbudene og ulike vurderingsformer skal inngå i den enkelte fagplan.

1.4. Kulturskolens plass i den lokale kulturelle grunnmuren

I Kulturutredningen 2014 (s. 257) skisseres fire ulike forventninger til kulturskolen. Den skal ivareta et dannelsesmål, den skal være tilgjengelig for alle som ønsker det, den skal bidra til at barn med særlig evner og interesser får utvikle sitt potensial, og den skal fungere som et ressurscenter i det lokale skole- og kulturlivet.

Kulturskolen skal i henhold til opplæringsloven, organiseres i tilknytning til skoleverket og kulturlivet. Som lokalt ressurscenter skal kulturskolen samarbeide med skole- og kultursektor og medvirke til å styrke kompetanse og kulturell utfoldelse i lokalsamfunnet. Det innebærer et forpliktende og bredt samarbeid med barnehager, grunnskoler, videregående skoler, det lokale kulturlivet og profesjonelle aktører innen kunst- og kulturformidling.

Det norske samfunnet består av mange ulike befolkningsgrupper. Geografisk mobilitet og økende grad av internasjonalisering bidrar til at samfunnet er langt mer komplekst enn tidligere. Kulturskolen bør gjenspeile mangfoldet gjennom et bredt sammensatt tilbud i opplæringen, både når det gjelder undervisning, formidling og skapende virksomhet.

I Stortingsmelding nr.10 (2011-2012) om inkludering og mangfold beskrives verdien av deltaking i kulturaktivitet (s.7):

Deltaking i kulturaktivitetar er ein måte å høyre til samfunnet på. I det moderne samfunnet er personleg og sosial identitet sterkt knytt til deltaking i kulturaktivitetar. Som følgje av at kulturtilbod og kulturaktivitet har vorte ein meir sentral del av samfunnet og at fleire deltek, kan konsekvensane av utanforskap opplevast sterkare enn tidlegare.

Grunnskolens rolle

Grunnskolen har ansvaret for den obligatoriske opplæringen og i skolens generelle læreplan finner vi følgende om møtet med kunst og kulturuttrykk:

Elevene må utvikle gleden ved det vakre i møte med kunstneriske uttrykk og ved å utforske og utfolde egne skapende krefter (Kunnskapsløftet K06 generell del s 13)

I møtet med skapende kunst kan en rykkes ut av vaneforestillinger, utfordres i anskuelser og få opplevelser som sporer til kritisk gjennomgang av gjengse oppfatninger og til brudd med gamle former (K06 Generell del s13)

Opplæringen må derfor fremme evnen til flid og til å gjøre seg umak. Den må nøre utholdenhet ved å la de unge oppleve at erfaringer, kunnskaper og anlegg gir bedre mestring og blir verdsatt. God undervisning skal gi elevene erfaringer i å lykkes i sitt arbeid, gi tro på egne evner og utvikle ansvar for egen læring og eget liv. (K06 Generell del s18)

De estetiske fagene i grunnskolen er allmenndannende, ivaretar sjangerbredde og mangfold og gir et grunnlag for å utvikle estetiske og faglige ferdigheter, kreativitet, kritisk sans og kulturell og sosial kompetanse. Dette er basisferdigheter for livsmestring og danning.

Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken (DKS) inngår i grunnskolens tilbud til alle elever. Gjennom konserter, forestillinger og utstillinger møter elevene profesjonelle kunstnere flere ganger hvert skoleår. Grunnskole og kulturskole og DKS kan utvikle felles prosjekter der elever, lærere, kulturkontakter og utøvere kan samarbeide.

Kulturskolens rolle

Kulturskolens hovedoppgave er undervisning og arbeid med den skapende og utøvende siden av kunstfagene utover det grunnopplæringen kan tilby. Opplæring i kulturskolefagene er individuelt tilpasset, kontinuerlig og langsiktig, og kan bidra til at elevene får en livslang fritidsaktivitet, interesse og engasjement eller et grunnlag for yrkesutdanning innen kunstfag. Undervisningen foregår både individuelt og i små og større grupper. Mens grunnskolens opplæring er aldersdelt og organisert i klassetrinn, har kulturskolens undervisning større grad av aldersblanding. Det kan bidra til nettverk mellom elever fra ulike miljøer, klassetrinn og skoler, og aldersblandingen styrker læringsmiljøet i kulturskolen. I kulturskolens rolle som lokalt ressurscenter inngår også samarbeid med helsesektoren bl.a. med barnevern, sosialtjeneste, flyktingetjeneste, helsesøster og eldreomsorg.

Kulturskolen utgjør en viktig forberedelse til de studieforberedende utdanningsprogrammene Musikk-Dans-Drama og Formgivingsfag i videregående skole, og til høyere kunstutdanning. Dermed sikres en kontinuerlig utdanningslinje fra begynnernivå til profesjonelle orkestre, danse- og teaterensembler, nasjonalt og internasjonalt.

Samarbeidet mellom kulturskole og grunnopplæring bør foregå både på elevnivå, lærernivå og ledernivå. Det kan for eksempel være samarbeid om store forestillinger og produksjoner som gjenspeiler kulturelt mangfold, samarbeid om integrering av kunst- og kulturperspektivet i fag, om utstyr og lokaler, om forskning på metoder og læringsmiljø, pedagogisk veiledning og kulturskolen som utstillings- og konserttilbyder. Kulturskolen kan også være en velegnet arena for innovasjon og entreprenørskap gjennom samarbeid med ulike lokale, regionale og nasjonale aktører.

Det lokale kulturlivet

I det lokale kulturlivet møtes barn, unge og voksne på ulike arenaer for kunst- og kulturaktivitet. Gjennom deltagelse i frivillige organisasjoner, lærer barn og unge hvordan demokratiske fellesskap fungerer. For hundrevis av korps, kor, teaterlag, dansegrupper og foreninger som benytter seg av opplæringstilbudet gjennom kulturskolen, er skoleslaget en forutsetning for kvalitet og kontinuitet. Kulturlivet er avhengig av at stadig nye medlemmer rekrutteres inn i deres organisasjoner, og et tett samarbeid mellom kulturskolen og kulturlivet bidrar til dette.

1.5. Kulturskolens fag

Kulturskolens fag er primært musikk, dans, teater, visuelle kunstfag og skapende skriving. Fagplaner for disse fagene finnes i rammeplanens kapittel tre. Kulturskolene kan tilby andre fag av kunstnerisk eller formidlende karakter. Den enkelte kulturskole er ansvarlig for å utvikle lokale læreplaner med basis i rammeplanen i alle fag skolen tilbyr.

1.6. Kulturskolens organisering av opplæringen

For å ivareta kulturskolens brede samfunnsoppdrag har rammeplanen definert tre ulike opplæringsprogram. De tre programmene har forskjellig profil og henvender seg til ulike elevgrupper

(målgrupper). Alle programmene skal tilby undervisning av høy faglig og pedagogisk kvalitet og skal ivareta elevens rett til tilpasset opplæring uansett om undervisningen foregår som individuell eller gruppeundervisning. Alle elever skal ha tilgang til arenaer for formidling av sine uttrykk og de skal få tilbakemeldinger på egen utvikling og resultat

- **Grunnprogrammet** er et tilbud til elever som ønsker deltagelse i kulturaktivitet knyttet til ett eller flere av kulturskolens fag. Undervisningen kan ta sikte på å gjøre elevene kjent med innhold og arbeidsmåter i de ulike fagene slik at elevene etter hvert kan velge det eller de fagene de er motivert for. Programmet kan også tilby undervisning særskilt egnet for store ensembler, som f.eks. kor og dansegrupper. Undervisningen er organisert i større grupper.
- **Kjerneprogrammet** er for elever som ønsker å utvikle faglige ferdigheter over tid og er basert på langsiktighet og progresjon. Det favner ulike stadier, fra begynnernivå til viderekommende nivå, og forutsetter betydelig egenøving i tillegg til undervisningstimene. Undervisningen er tilpasset den enkelte elev og foregår både individuelt og i grupper.
- **Fordypningsprogrammet** er for elever på høyt nivå og med særlig motivasjon for ekstraordinær fordypning i faget. Deltagelse forutsetter at eleven kan møte til undervisning flere dager pr. uke og kan arbeide selvstendig og målrettet med øving/trening. Det forutsettes særskilt tilrettelagte inntaksprøver til programmet. Deler av undervisningen kan foregå i samarbeid med andre institusjoner på regionalt og nasjonalt nivå. Kulturskolene er allerede en del av det statlige talentprogrammet "Unge musikere" i regi av høyere musikkutdanningsinstitusjoner. Tilsvarende samarbeid bør utvikles i andre kunstfag.

Den enkelte kulturskole avgjør selv sammensetningen av programprofilene og organisering av tilbudene, men alle kulturskoler skal alene, eller i samarbeid med andre kulturskoler gi tilbud innenfor alle tre program. Alle elever skal ha muligheter for deltagelse i fordypningsprogram, så fremt kunstnerisk nivå og motivasjon er tilstede. Alle program skal ha en faglig begrunnelse og en beskrivelse av hvilke læringsprosesser som skal kjennetegne programmet. For å sikre kvalitet i alle programmene oppfordres kommunene til interkommunalt og regionalt samarbeid, i tillegg til god kontakt og samarbeid med de høyere utdanningsinstitusjonene og profesjonelle miljø som driver talentprogram.

1.7. Kulturskolens undervisningsprogram

PROGRAM	GRUNNPROGRAM	KJERNE PROGRAM	FORDYPNINGS PROGRAM
MÅL	Utvikle generelle kunst- og kulturfaglige ferdigheter	Utvikle faglige ferdigheter i et kunstfag som kan kvalifisere for videregående utdanning	Videreutvikle utøvende og teoretiske ferdigheter som kan kvalifisere til videregående - og høyere utdanning
MÅLGRUPPE	Elever 0-19 år Deltagere i alle aldersgrupper for kurs- og fellesaktiviteter	Elever 4-19 år	Elever 9 -19 år
INNHold	Kulturell utfoldelse og opplæring i kulturskolens ulike fag Deltagelse i kulturelle og kunstneriske aktiviteter som fremmer opplevelse av og forståelse for kunstfagene	Utvikle ferdigheter og mestringmuligheter gjennom systematisk trening Bidra til utvikling av eget uttrykk. Deltagelse i støttefag/disipliner og fellesprosjekter	Videreutvikle faglige ferdigheter Talentutvikling Utvikle personlige uttrykk. Obligatorisk deltagelse i støttefag/disipliner og i større formidlingsprosjekt
ORGANISERING	Gruppeundervisning Ensembler Samarbeid med grunnskole	Individuelt tilpasset opplæring i grupper og/eller Individuell undervisning	Individuell undervisning og Klasseundervisning og ensembler
VEILEDNING OG VURDERING	Åpen tilgang for alle elever som ønsker det Kontinuerlig formativ veiledning/vurdering Framføringer/pre-sentasjoner med tilbakemelding	Opptak etter plasser og prioritering Kontinuerlig formativ veiledning/vurdering Framføringer/pre-sentasjoner med tilbakemelding Utviklingssamtale med elever og foreldre	Opptaksprøver og inntakskrav Kontinuerlig formativ veiledning/vurdering Framføringer/pre-sentasjoner med tilbakemelding Utviklingssamtale med elever og foreldre Vurdere resultat opp mot kriteriene for deltagelse i programmet

KAPITTEL 2

PRINSIPPER OG RETNINGSLINJER FOR KULTURSKOLEVIRKSOMHET

2.1. Prinsipper for opplæringen

Innledning

Opplæringsloven § 13-6 pålegger alle kommuner i Norge å ha et musikk- og kulturskoletilbud. Prinsippet om likeverdighet i skole- og utdanningstilbud er en overordnet kultur- og utdanningspolitisk målsetting i Norge, og rammeplanen bidrar til å sikre felles nasjonale normer for mål, innhold og kvalitet i kulturskolene.

2.1.1. Kommunens ansvar som skoleeier

Kommunen har som skoleeier ansvaret for at kulturskolens tilbud er i tråd med nasjonale føringer gitt i rammeplanen. Kulturskolen skal inngå i kommunens plandokumenter og være en del av kommunens strategiarbeid både innen utdanning, kultur og helse.

Skoleeier har ansvar for at kulturskolen har høyt kvalifiserte lærere. I dette inngår også å sikre kulturskolelærerne tilsvarende videre- og etterutdanningstilbud som lærerne i skoleverket. Kommunen bør initiere samarbeid med høyere utdanningsinstitusjoner om forskning og utviklingsarbeid i kulturskolens fag og oppmuntre kulturskolen til å ta imot praksisstudenter fra høyere utdanningsinstitusjoner innenfor kunstoffag og lærerutdanning.

Kommunen har ansvar for at kulturskolen har lokaler som er tilpasset den undervisningen som tilbys, og kulturskolen skal kunne disponere andre kommunale undervisningslokaler vederlagsfritt. Skoleeier bør sørge for at kulturskolen kan tilby friplasser og moderasjonsordninger for å sikre like muligheter for deltagelse i kulturskolens tilbud.

Skoleeier har ansvar for drift av kulturskolen og for å sikre at kulturskolen har et system for kvalitetssikring av opplæringen. Kulturskolen skal inngå i fylkesmannens tilsyn med kommunene.

2.1.2. Rammeplan og lokale læreplaner

Med utgangspunkt i den nasjonale rammeplanen skal det utarbeides lokale læreplaner for alle fag og emner kulturskolen tilbyr. De lokale læreplanene skal ivareta både nasjonale normer med hensyn til målsetting for undervisningen og lokale tilpasninger med hensyn til innhold, organisering og fagtilbud.

2.1.3. Skoleleders ansvar

Den enkelte kulturskole er selv ansvarlig for å ivareta et kontinuerlig arbeid med kvalitetssikring av de tilbud som gis.

Skoleleder må oppmuntre til pedagogisk utviklingsarbeid der relasjonsperspektiv og styrking av refleksjons- og læringsprosesser i personalet, ses på som sentrale forutsetninger for utvikling. Eksempler på utviklingsarbeid kan være ulike måter å organisere undervisningen på, egenproduksjon av materiell, forskning på egen og kollegers undervisning og flerkulturelle og tverrfaglige produksjoner. Forskning og kunnskapsutvikling skal sette sitt preg på kulturskolen som lærende organisasjon, og de ansatte bør delta i regionale og nasjonale fag- og forskningsnettverk.

For å sikre en kunnskapsbasert videreutvikling av kulturskolen, er det grunn til å understreke behovet for ytterligere dokumentasjon og systematiserte og empiriske studier i skoleslaget. Kulturskolelæreren

og – lederen bør i større grad skoleres i utforskning og dokumentasjon av egne praksiserfaringer, gjerne i samarbeid med høyere utdanning.

2.1.4. Samarbeid om elevenes læring

Institusjonelt samarbeid:

I opplæringsloven er kulturskolens virksomhet beskrevet i sammenheng med barnehagen, grunnopplæringen og kulturlivet. Kulturskolen har et særlig ansvar for å samarbeide med skoleverket, korps, kor, lag, foreninger, frivillige og profesjonelle kunst- og kulturorganisasjoner, om elevenes læring. På den måten møter eleven en helhetlig arena for sin kunstutfoldelse, og slik anerkjennes elevens kunnskaper og ferdigheter også utenfor kulturskolen.

Kunnskapsløftet appellerer til et samarbeid på tvers av skoleslag og i det praktiske liv; i fagene musikk og kunst og håndverk:

Samarbeid med profesjonelle musikere og kunstnere og samarbeid mellom grunnskole og kulturskole muliggjør møter med kunstuttrykk av høy kvalitet og gir elevene anledning til å være medskapende i arbeids- og formidlingsprosessen (K06-læreplan i musikk).

Den samlede kompetansen i musikk og dans bidrar til å oppfylle skolens mål om å utvikle skapende, samhandlende og integrerte mennesker som er i stand til å realisere seg selv på måter som kommer individ og samfunn til gode (K06-læreplan i musikk).

Faget gir muligheter for utvikling av entreprenørskap og samarbeid med bedrifter, institusjoner og fagpersoner (K06-læreplan i kunst og håndverk)

Små kommuner vil ha gevinst av interkommunalt og regionalt samarbeid. Dette vil spesielt være aktuelt for Fordypningsprogrammet og et eventuelt behov for ekstraordinær lærerkompetanse.

Samarbeid med hjemmet:

En viktig faktor for at eleven skal lykkes, er at både foreldre og lærere er engasjerte og støttende og har forventninger til at barnet skal lære. En løpende kontakt mellom kulturskole og hjem er derfor viktig; om elevens utvikling, trivsel, frammøte og øvingsinnsats. Kontakten må etableres tidlig slik at det bygges opp et tillitsforhold.

Elever og foreldre skal gjøres kjent med hvilke forventninger kulturskolen har til elevens innsats i de ulike programmene. De skal også gjøres kjent med kulturskolens læreplan for det aktuelle faget og om det undervisningstilbudet de kan forvente at deres barn vil få. Lærer sammen med foreldre må motivere eleven til aktiv utfoldelse innenfor sitt kunstfaglige virkefelt, også utenom den organiserte opplæringstida.

En del kulturskoler har lange tradisjoner for opplæring av både elever og foreldre sammen. Det stimulerer samspillet og letter oppfølgingen i hjemmet. Skoleåret bør ha 1-2 utviklingssamtaler der lærer og elev med sine foreldre deltar, der elevens læringsprosess og læringsresultater, trivsel og innsats er tema for dialog og vurdering. Prinsippet om tilpasset opplæring skal være retningsgivende.

2.1.5. Kompetansekrav for tilsetting i kulturskolen

Undervisningsstillinger

Krav for tilsetting i undervisningsstillinger for kulturskolen skal følge de til enhver tid gjeldende krav for tilsetting i de deler av skoleverket som er sammenlignbare med arbeidsoppgavene i kulturskolen. Tilsetting i undervisningsstilling i kulturskolen forutsetter at ett av følgende kompetansekrav er innfridd:

- Høyere kunstfaglig utdanning på minimum 240 studiepoeng inkludert godkjent pedagogisk utdanning tilsvarende krav som til grunnskolen
- Faglærerutdanning for undervisning i kunstfag og godkjent pedagogisk utdanning tilsvarende krav som til grunnskolen

Skoleeier kan unntaksvis tilsette søkere som ikke tilfredsstiller formelle kompetansekrav dersom realkompetanse kan dokumenteres.

Lederstillinger

Tilsetting i lederstillinger i kulturskolen skal følge krav til tilsetting i lederstillinger i skoleverket for øvrig. Det forutsetter at ett av følgende kompetansekrav er innfridd:

- Høyere kunstfaglig utdanning på minimum 240 studiepoeng inkludert godkjent pedagogisk utdanning tilsvarende krav som til grunnskolen og i tillegg 60 studiepoeng lederutdanning
- Minimum 180 studiepoeng lederutdanning hvorav minimum 120 studiepoeng er kunst-/kulturfag og i tillegg godkjent pedagogisk utdanning tilsvarende krav som til grunnskolen

I tillegg må leder ha minimum 3 års erfaring som kulturskolelærer eller tilsvarende relevant arbeidserfaring. Skoleeier kan tilsette søkere som ikke tilfredsstiller formelle kompetansekrav dersom realkompetanse kan dokumenteres.

2.2 Retningslinjer for opplæringen

2.2.1. Kulturskolens verdigrunnlag

Kulturskolen bygger på grunnopplæringens humanistiske menneskesyn og på samfunnsverdier som fellesskap, ytringsfrihet, menneskeverd og demokrati. Det norske fellesskapet rommer et voksende mangfold av kulturelle uttrykk. Ved å anerkjenne og synliggjøre mangfoldet, kan kulturskolen bidra til å videreføre og fornye vår kulturarv.

Kulturaktiviteter gir arenaer for tilhørighet og sosialt fellesskap. Av stor betydning er det også at kulturaktiviteter gir skolering til deltagelse i det uenighetsfellesskapet som er en forutsetning for et fungerende demokrati (Kulturutredningen 2014 s.10)

Kulturutredningen 2014 framholder begrepet *ytringskultur* til forskjell fra det utvidede kulturbegrepet. (s.60). Ytringskulturen har kulturelle formål som det primære og avgrenses til vern og videreføring av materiell og immateriell kulturarv, samt kunstnerisk virksomhet, opplæring og publikumsmøter knyttet til denne. Den viser til den profesjonelle og ikke-profesjonelle utøvelsen av disse uttrykksformene, samt å tilegne seg slike kulturelle uttrykk som publikum.(s.61)

Kulturarv plasserer kunst- og kulturopplæringen i en kjede og kan vise elevene hvilken historisk og kulturell sammenheng de står i: Kulturarven som fortid; med dens produkter, tradisjoner og tankesett, som nåtid; gjennom elevenes referanser og skapende uttrykk her og nå, og som framtid; der elevene skal bruke det lærte i en hittil ukjent verden. Opplæringen skal legge til rette for at elevene utvikler kritisk skjønn, refleksjon og dømmekraft.

For kulturskolen er det naturlig å legge ytringskulturbegrepet til grunn for sin virksomhet. Kulturskolens hovedanliggende er elevenes kunstneriske og kulturelle kompetanse. Til grunn ligger et helhetlig syn på mennesket og ideen om at alle mennesker har formsans og et uttrykksbehov som kan utvikles gjennom opplæring i og arbeid med kunstneriske og kulturelle uttrykk. Kunst- og kulturuttrykk berører grunnvilkår ved vår tilværelse som glede, lengsel, drømmer, melankoli, ensomhet og er fundamentale i oppdragelsen av barn og unge.

Elevenes mediehverdag er preget av at mange typer kommunikasjon og uttrykksmåter samvirker; for eksempel bilde, lyd, design og verbalspråk. Kulturskolelærerne må i fellesskap øke sin bevissthet rundt denne kjensgjerningen. Det kan stimulere kunst- og kulturprosjekter i skolens regi, som ivaretar tverrfaglighet og sidestilte uttrykksformer i én og samme produksjon. Samtidig må det stimulere til kritisk debatt og refleksjon om kulturskolens rolle i dette bildet, nå og i framtida.

2.2.2. Kunnskap og læring i kulturskolen

Kunnskap må forstås bredt og inkluderende i kulturskolen; som et vidt spekter av handlinger, ferdigheter, fakta og opplevelser. I kunstfagene er også den tause kunnskapen viktig for virksomheten. Undervisningen skal romme både ferdighetsopplæring, formidlingstrening, kunst- og kulturopplevelser og deltagelse i samarbeidsprosjekt med andre elever, lærere og profesjonelle kunstnere. I ferdighetsopplæringen må begrepsforståelse være et siktemål. Det må skje i møtet med praktisk utøving, der eleven møter det enkelte fags materialer, verktøy, instrumenter, formspråk osv. Med utgangspunkt i lærerens undervisning og praktiske demonstrasjoner vil eleven utforske, skape og utvikle ferdigheter og uttrykksevne.

Hovedarenaene for elevenes læring er undervisningstimene og hjemmearbeidet. Men læring foregår også i andre sammenheng. Å delta i ulike formidlingssammenhenger er en viktig del av læringsprosessene. Motivasjon styrkes særskilt når elevene får samhandle med andre som har kommet lengre enn en selv. Elevene får mulighet til å undre seg og eksperimentere; til å være små forskere. De får oppdage uttrykksmidlene og ta dem i bruk.

Elevens vekst og mestring er det viktigste målet for opplæringen. Kulturskolelæreren må lære eleven å ta ansvar for egen innsats i og mellom undervisningstimene. Metoder for å integrere elevens egenøving i opplæringen bør være et prioritert tema i undervisningen. Lærerens krav og forventninger til resultat er av stor betydning for elevens innsats og motivasjon. Kulturskolelærere bør utvikle normer og kriterier for et godt resultat. De må også kunne diskutere hva som kjennetegner gode læringsprosesser.

2.2.3. Vurdering for læring i kulturskolen

Kulturskolen kan være tjent med å hente inspirasjon fra den nasjonale satsingen på vurdering i skoleverket, bl.a. for å utvikle et begrepsapparat innenfor det pedagogiske vurderingsfeltet. Samtidig må vurderingsvirksomheten tilpasses kunstfagenes egenart.

Det bør gjennomføres kompetanseheving i vurdering for kulturskolens lærere. En må belyse sammenhengen mellom kunstneriske mål, kriterier, motivasjon og veiledning. Målet er å utvikle god og framtidsrettet vurderingskultur i skoleslaget. Vurdering for læring innebærer veiledning, tilbakemeldinger til eleven og utviklingssamtaler, der hensikten er å skape best mulige betingelser for elevens utvikling.

På institusjonsnivå er det nødvendig med løpende vurdering av undervisningsformer og organisering, om eleven er på riktig program, og av alle støttefunksjoner som bidrar til elevens utvikling.

2.2.4. Kvalitet i kulturskolen

Begrepet kvalitet bør være gjenstand for kontinuerlig debatt i kulturskolen. Viktige forutsetninger for kvalitet kan være:

Undervisnings- og læringskvalitet:

- Elevenes innsats og aktivitet i undervisning, hjemme og i formidlingsarbeid
- Forholdet mellom mål og realisering av de ulike programmene
- Undervisning, læringsprosesser og læringsmiljø
- Lærerkompetanse og kollegasamarbeid
- Pedagogisk utviklingsarbeid

Kvalitet i rammefaktorer:

- Rutiner for elevopptak
- Mengde undervisningstid og organisering av undervisningen
- Utstyr og lokaliteter
- Ressursbruk

Virksomhetskvalitet:

- Samarbeidet mellom hjem og kulturskole
- Muligheter for kompetanseutvikling for lærere og ledere
- Aktivitetsnivå, antall konserter/forestillinger/utstillinger
- Kulturskolens system for skolebasert vurdering
- Langsiktighet i virksomhetsplanleggingen
- Arbeidsmiljø

Alle disse punktene bør inngå i interne kvalitetssikringssystemer som gjennomføres jevnlig. I arbeidet med kvalitetssikring bør det tas i bruk systematiske metoder for kulturskoleutvikling. På den måten kan kulturskolen bli en lærende skole der erfaringsbasert viten kan lede til ny innsikt og kunnskap.

2.2.5. Lærerrollen og profesjonen

”Lærerne avgjør ved sin væremåte både om elevens interesser består, om de føler seg flinke og om deres evner vedvarer” (K06, Generell del, s.22).

Profesjonskunnskap

Den viktigste enkeltfaktor i opplæringen er læreren. Kulturskolelæreren må ha et bevisst forhold til sine mange roller; som profesjonsutøver, instruktør, leder av små og store grupper, organisator, inspirator, kulturbærer, vurderer, utøver og kollega.

Ledelsen må legge til rette for at lærerne får dele og kritisk vurdere sin felles yrkeskunnskap. De må kunne beskrive og begrunne sin praksis med et felles fagspråk. Slik kan den tause kunnskapen i større grad komme til uttrykk og profesjonaliteten løftes fram, ikke minst i kontakten med personer og institusjoner utenfor kulturskolen.

Profesjonsutøvelse

Den enkelte kulturskole bør vektlegge og stimulere ulike kompetanser hos læreren som:

- Kunstfaglig kompetanse
- Didaktisk kompetanse
- Kommunikativ kompetanse
- Refleksjonskompetanse
- Relasjonskompetanse
- Lederkompetanse
- Læreplankompetanse
- Vurderingskompetanse
- Yrkesetisk kompetanse

Disse bør være gjenstand for refleksjon og tolkning, og legges til grunn for dialoger om arbeidsmiljø og læringsmiljø.

Profesjonsutvikling

Kulturskolens kvalitet vil bl.a. avhenge av at lærerne har en arbeidssituasjon hvor de kan utvikle seg som utøvere av sitt fag. Lærernes rolle som aktive utøvere skaper gode forbilder for elevene.

Det er viktig at kulturskolelærerne får tilgang til etter- og videreutdanning, deltagelse ved konferanser og tilgang til forskning i sitt fag. Kulturskolelærerne bør få støtte til faglig-pedagogisk utviklingsarbeid, utprøving og publisering.

2.2.6. Forskning og utviklingsarbeid

Kulturskolefeltet er et relativt nytt profesjonsfelt som trenger forskning og utviklingsarbeid for å utvikle kunnskap om skoleslaget. Det er viktig at kulturskolelærere får støtte til å forske i egen praksis og til å drive faglig-pedagogisk utviklingsarbeid. De bør også få støtte til utprøving og publisering. Som del av profesjonsutøvelsen er det avgjørende at både lærergruppa og ledelse får opplæring i lokalt læreplanarbeid, - også for å kunne implementere rammeplanen.

Høyere kunstfaglige utdanningsinstitusjoner kan i samarbeid med praksisfeltet initiere og gjennomføre utviklingsprosjekt med fokus på bl.a. nye arbeidsmåter og organisering av undervisning, utvikling av nytt undervisningsmateriell og multimediale undervisningsformer. Kulturskolen som lokalt ressurscenter innebærer også muligheter for å undersøke hvordan kulturskolens faglige ressurser kan brukes i kulturlivet, i forebyggende helsearbeid, i eldreomsorg og i profesjonell formidling.